

Solt Pál
a Magyar Köztársaság
Legfelsőbb Bírósága
elnöke részére
1363 Budapest Pf. 35.

Tisztelt Elnök Úr!

A Habeas Corpus Munkacsoport közhasznú jogvédő szervezet és a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület kiemelkedően közhasznú női jogvédő szervezet részéről írunk Önnek.

Úgy látjuk, hogy a szexuális bűncselekmények hazai kezelése igen sok kívánnivalót hagy maga után, s a bíróságok működése sem mentes a visszasságoktól. Levelünkben nem kívánunk minden problémára kitérni, csupán jelezzük néhány aggályunkat.

A Büntető törvénykönyv 199.§-a büntetni rendeli azt a 18 év feletti személyt, aki 14-18 év közötti, vele azonos nemű személlyel szexuális kapcsolatot létesít. Olyan törvény azonban nincs, amely a hasonló, de heteroszexuális elkövetési magatartásokat üldözné. Ez a megkülönböztetés problematikus, több okból is. A 199.§ hivatalból üldözendő, miközben ennél jóval súlyosabb heteroszexuális (azaz gyakorlatilag nők elleni) bűncselekmények magánindítványosak.

A 199.§ sérti az Alkotmány 70/A.§ (1) bekezdését, ellentétes Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 8. és 14. Cikkével. Nem illeszkedik bele a szexuális bűncselekmények általánosan érvényes európai szabályozási tendenciájába. A törvény fenntartása és alkalmazása ellentétes az Európa Tanács több határozatával is. Mint bizonyára Ön előtt is ismeretes az ET egyik határozata közölte, nem vesznek fel olyan államot az Európai Unióba, amely megsérti a melegek és leszbikusok jogait.

A büntetőeljárásra hivatott hatóságok a 199.§ alapján évente több terhelt ellen is eljárást folytatnak.

A bíróságok a 199.§ miatt eléjük állított vádlottak ügyében ritkán élnek azzal a lehetőséggel, hogy az alkotmányellenes szabály alkalmazása helyett az eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz forduljanak. Előfordul, hogy a vádlott ezirányú indítványa helyett a bíróság az a csúsztatást veszi jegyzőkönyvbe, hogy a terhelt „nem ért egyet a törvényekkel” – így, általánosságban fogalmazva.

Az Igazságügyi Minisztériumban nyilvántartott adatok szerint a Magyar Köztársaság bíróságai 1990 és 1999 között összesen 26 illetve 19 férfit és 0 illetve 2 nőt ítélték jogerősen végrehajtandó vagy felfüggesztett börtönbüntetésre. Tudomásunk van például arról is, hogy a Budai Központi Kerületi Bíróság 2000. szeptember 8-án négy férfit ítélt elsőfokon 1 év 6-10 hónapi illetve 2 évi végrehajtandó szabadságvesztésre kizárólag a 199.§ megsértése címén, miközben egyéb bűncselekményt a vád sem tartalmazott.

Rendkívül aggályosnak tartjuk, hogy ezt a négy vádlottat két éven át előzetes letartóztatásban tartották az elsőfokú ítélethirdetésig egy ilyen, a közbiztonságra igen csekély veszélyt jelentő

bűncselekmény vádjával. Úgy látjuk, ebben a Legfelsőbb Bíróságot is felelősség terheli, hiszen az egy évnél tovább tartó előzetes letartóztatás indokoltságát a Legfelsőbb Bíróság minden esetben köteles felülvizsgálni. Annál is inkább problematikus ez az eset, mivel a vádlottak számára az elsőfokú bíróság az ítélethirdetésig sosem biztosította az iratbetekintés jogát.

* * *

A problémák nem csak a szexuális kisebbségek elleni diszkrimináció dimenziójában jelennek meg:

A szexuális bűncselekmények elkövetőinek 97-100%-a férfi, s még a 0-3%-nyi elítélt nők tekintélyes része is csak mint férfi elkövető bűnsegédje kerül a vádlottak padjára. Magyarországon például 1990 és 1999 között 3408 férfit és 67 nőt ítélték végrehajtandó vagy felfüggesztett szabadságvesztésre a Btk. 197–203.§-ai alapján. A 67 nőből 16-ot erőszakos közönségsért ítélték el 1990–1997 között, tehát akkor, amikor ezt a bűncselekményt csakis nő sérelmére lehetett elkövetni. Azaz ezek a nők pusztán férfi elkövetők társtetteseiként, felbujtóiként, bűnsegédeként kerülhettek bíróság elé. 1998-ban és 1999-ben csak 1-1 nőt ítélték szabadságvesztésre a 197.§ alapján, tehát azóta, hogy az erőszakos közönségsért férfi sérelmére elkövetve is büntetni rendeli a törvény, nemhogy nem nőtt, de csökkent az elítélt nők száma. A homoszexuális bűncselekmények sértettjei ezért gyakorlatilag mind férfiak illetve fiúk, míg a heteroszexuális bűncselekmények sértettjei nők, illetve leányok.

Mivel a Btk. a 197.§-t kivéve már évtizedek óta semleges a nemek szerint, és a nők által férfiak sérelmére elkövetett erőszakos közönségsért jelensége úgyszólván fikciónak tekinthető, ezért a fenti megállapítás nem magyarázható azzal, hogy a Btk. szabályai nem üldöznék a nők által elkövetett szexuális bűncselekményeket, hanem csakis az az egyetlen logikus magyarázat, hogy a szexuális bűnözés lényegében a férfiak sajátja. A fiúk tehát gyakorlatilag homoszexuális visszaéléseknek válhatnak áldozataivá, míg a lányokat gyakorlatilag csakis heteroszexuális visszaélések veszélye fenyegeti.

A 199.§ és a 209.§ ennél fogva atekeintetben is diszkriminatív, hogy miközben a homoszexuális visszaélések üldözése révén védelmet biztosít a fiúknak a szexuális visszaélésektől, addig nem biztosít hasonló védelmet a leányok részére.

* * *

Sajnálatos módon úgy látjuk, hogy a hatóságok eljárásának módja tovább növeli az imént kifejtett egyenlőtlen bánásmódot. Tudomásunk van például olyan esetről, ahol egy négyéves kislány elleni, az apa által sorozatosan elkövetett nemi erőszak esetet egy tízperces pszichológiai vizsgálat alapján öt nap alatt lezártak – anélkül, hogy a szóbajöhető tanúkat részletesen kihallgatták volna. Meglehetősen ritkán rendelik el a hatóságok az igen brutális feleség- vagy gyermekbántalmazók előzetes letartóztatását. A családjogi ügyekben eljáró bíróságok számára nem evidencia, hogy a kislányukat megerőszakoló apák láthatási jogának megadása a kislányra igen súlyos tovább-traumatizáló hatással van.

A hatóságok az Igazságügyi szakértők kirendelésekor is gyakorta előítéletesen jelölik ki a szakértői vizsgálat feladatát. Míg a nők elleni (heteroszexuális) elkövetések esetében a tipikus kérdés az, hogy vajon a sértett nő vagy kislány hiteles tanú-e, addig a fiúk elleni (homoszexuális) elkövetések esetében gyakorta a sértett sérelmeinek feltárását adják a szakértőnek fő feladatul.

Mindezek miatt – első lépésként – az alábbiakat javasoljuk:

1.

Ön, mint a Legfelsőbb Bíróság elnöke forduljon az Alkotmánybírósághoz, hogy állapítsák meg a 199.§ és a 209.§ alkotmányellenességét és nemzetközi szerződésbe ütköző voltát, mivel a nevezett §-ok hátrányosan megkülönböztetik a homoszexuálisokat, továbbá a gyakorlatban a nők illetve leányok hátrányos megkülönböztetésére vezetnek. Kérjük, indítványát hozza nyilvánosságra, hogy azt valamennyi terhelt, sértett, védő, sértettképviselő, és hatóság ismerhesse.

2.

A jogalkotásról szóló törvényben szabályozott jogaival élve javasolja az igazságügyi miniszternek a szexuális bűncselekményekre vonatkozó szabályozás felülvizsgálatát annak érdekében, hogy a törvény megfelelően védje a szexuális bűncselekmények áldozatait a családon belüli és az egyéb függőségi viszonyon belül elkövetett erőszakkal vagy visszaéléssel szemben is.

3.

Indítványozza jogegységi eljárás lefolytatását a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében. Alakítsanak ki a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatos új tanúkihallgatási, szakértő-kirendelési, tárgyalásvezetési, bizonyíték-értékelési, ítélezési stb. elveket a következő szempontoknak megfelelően:

- A cselekmény homoszexuális vagy heteroszexuális volta szerint ne legyen különbség.
- A sértettek tekintetében se legyen megkülönböztetés. Egyforma súllyal vegyék figyelembe a nők és férfiak illetve leányok és fiúk elleni szexuális bűncselekményeket.
- Fejlesszenek ki garanciákat a gyakorlatban előforduló, a hatósági személyek személyes előítéletei miatti tendenciózus melegellenes és nőellenes eljárási és büntetékiszabási diszkrimináció ellen.
- Az elkövetett bűncselekményt kizárólag a sértett elleni jogsértés, visszaélés mértéke alapján ítélik meg, miközben vegyék figyelembe a szexuális bűncselekményfajták sajátosságait, a nemekkel illetve a nemek azonos vagy különböző voltával összefüggő sajátosságokat is ideértve.
- Legyenek tekintettel a családon belül a férfi által nőpartnere, illetve vele élő gyermek (túlnyomórészt lány) ellen elkövetett erőszak sajátosságaira. Szükséges, hogy a bírói gyakorlat felismerje, ha az elkövető rendszeresen bántalmazza a sértettet, akkor a sértett ellen kisebb fokú aktuális erőszakkal is el lehet követni erőszakos nemi bűncselekményt, mivel a bántalmazott nők és gyermekek a korábban már megtapasztalt – és a hatóságok által rendszerint meg nem torolt – még súlyosabb bántalmazástól tartva védekezésre képtelen állapotba kerülnek. Ismeretes, hogy a nemi erőszak áldozatait az esetek többségében halálfélelmet élnek át. A rendszeresen bántalmazott sértett halálfélelmének kiváltását az elkövető kisebb fokú aktuális erőszakkal érheti el, mintha idegen ellen követné el a cselekményt.

– Dolgozzanak ki konkrét és egyértelmű normákat arra nézve, hogy a szülő által gyermeke (túlnyomórészt apa által lánya) ellen elkövetett szexuális bűncselekmény gyanúja vagy ténye esetén a bíróságnak kötelessége a sértett védelme érdekében a gyermeket a nem bántalmazó szülő (anya) kizárólagos felügyelete alá helyezni, a bántalmazó szülő (apa) láthatási jogának megvonása mellett.

– Dolgozzanak ki a családon belüli, a nők és gyermekek elleni nemi erőszak gyanúja esetén alkalmazandó speciális módszerekre vonatkozó ajánlásokat és szakmai normákat. Többek között annak érdekében van erre szükség, hogy a bírósági eljárás tartama alatt is megfelelő biztonságba kerülhessenek a sértettek. (Mindaddig, amíg a sértettek nincsenek biztonságban, hanem ki vannak szolgáltatva ugyanazon elkövető általi további bántalmazásnak, addig semmilyen előrelépés nem remélhető az ügy kezelésében, sem a gyógyulás, sem az igazságszolgáltatás terén.) Ugyancsak speciális a helyzete azoknak a kiskorúaknak, akiknek sérelmére tanáraik, gondozóik vagy ugyanazon intézetben elhelyezett más fiatalok követnek el bűncselekményt.

– Alakítsanak ki ajánlásokat a szexuális bűncselekményekkel okozott nem vagyoni kárnak a büntetőeljárásban történő bírósági megállapítására.

Kérjük, intézkedéseiről értesítsen bennünket.

Tisztelettel

Juhász Géza
Habeas Corpus Munkacsoport
igazgató

Wirth Judit
Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület
elnök

Kelt Budapesten, 2001. május 16-án, szerdán

HABEAS CORPUS MUNKACSOPORT

honlap <http://hc.netstudio.hu>
☎ 06 30 9965666
✉ 1364 Budapest Pf. 31.
email hc@netstudio.hu
adószám 18082401-1-41

**NŐK A NŐKÉRT EGYÜTT AZ
ERŐSZAK ELLEN EGYESÜLET**

fax 06 1 3372865
☎ 06 1 3280771
✉ 1447 Budapest Pf. 502.
email nane@posta.net
adószám 18060339-1-42